

ТИТРИ

ЄММА АНДІЄВСЬКА

ЕММА АНДІЄВСЬКА

Т И Г Р И

diasporiana.org.ua

В-во Нью-Йоркської Групи
Нью-Йорк
1962

EMMA ANDIJEWSKA

THE TIGERS

Мистецьке оформлення Богдана Доманика

БАШТАН

У мене за вікном баштан. Він кількаповерховий, з днями й кавунами, але там ростуть і м'ясорубки. Ці м'ясорубки, здається, конденсатори тиші, хоч точного їх призначення я не знаю. Люди, що ходять вниз по цементному подвір'ї, баштану не помічають. Навіть я сам, коли спускаюся вниз і знизу дивлюся вгору, не завжди його зауважую. Тому я досі вагаюся, чи його тільки увечорі приносить вітром з півдня, чи вдень баштан просто набирає барви повітря, і його важко помітити. Бо те, що він міниться хамелеоном, це мені давно впало в око.

Баштан за моїм вікном цілий рік. Правда, коли я відчиняю двері, то його протягом заносить і в кімнату, і тоді він висить над лампою або біля полиць з книгами, але я все таки звик, що він у мене за вікном. Так мені зручніше. Бо я люблю порядок, а коли я ножем пробую кавуни, то багато соку тече по підлозі, і тоді важко дихати. А я люблю дихати. Я цілими годинами можу лежати й дихати, зосереджено вбираючи ландшафти в легені, бо я світ сприймаю через легені.

Я тримаю баштан зразу ж за вікном, так що мені не треба навіть виходити на балкон або вихилитися з вікна, щоб його дістати. Зрештою, баштан знає мої руки, і вистачає мені простягнути ножа, як він сам напливає мені на пальці. Я одним рухом леза розтинаю кавун і виймаю середину. Я ходжу босий по кімнаті, поїдаючи кавун за кавуном, а сусіди за стінами бігають з квартири в квартиру, сповіщаючи один одному, що я знову почав ходити. Вони не знають, що від кавунів я важчаю, і мої кроки втрачають певність. І що тоді з м'ясорубок мені чути тоненьку музику.

ПРОСТОРИ

Почавши у вільні від праці хвилини колекціонувати простори, не мігши більше дивитися, як люди розкидаються просторами, які їм дано при народженні, я ще не уявляв, яких розмірів набере моя колекція. І все почалося з того, що одного дня я просто не витримав, дивлячись на сліпучий простір, який відкривався кожного разу, як мій колега, що носить перевіряти до мене статистичні таблиці, починав сплескувати руками, нарікаючи на світ і на людей. Переконавшись, що нікого поблизу нема, я запропонував йому за мою місячну платню відступити мені той простір, який відкривався кожного разу, як він розводив руками. Я навіть опустил очі на акти на столі, щоб поглядом не зрадити, наскільки мені хотілося мати його простір, бо ж я знав, що такий первинний простір, куди ще не ступала нічия нога, де повітря аж рипіло від свіжости, вартий і річної платні, але мій колега вирішив, що я жартую. Він глянув на мене, подумавши мить над тим, що мій жарт до нього не дійшов, але незручно показувати, що він не розуміє мого жарту або що мій жарт недотепний, посміхнувся і, махнувши рукою востаннє, бо після того, як простір став моєю власністю, він уже не розмахував руками, нарікаючи, що в нього від різких рухів коле в серці, заявив, що я можу мати його простір задурно. Він, здається, так і до смерти не зрозумів, що подарував мені простір, якому позаздрив би не один могутній володар, хоч я, будучи засадничо чесною людиною, кілька разів нагадував, бачачи, як він у розмові, забуваючи, що в нього вже нема колишнього простору, сплескує руками і тоді хапається за серце. Але люди вірять очевидно лише в те, у що їм найзручніше вірити, мої роз'яснення не мали жодних наслідків, і так я став власником свого першого простору. Після

цього я назбирав чимало просторів, навіть не розвинувши якоїсь особливої системи, щоб дешевше поповнити свою колекцію. Люди на диво не цінували простору, який вони носили з собою, все це лежало роками невикористане, і я зробив висновок, що люди простором не цікавляться. Адже моє найбільше надбання, половину всесвіту з кількома галактиками, я набув у волоцюги на вокзалі за пів пляшки вина за кілька хвилин до того, як сідав у потяг, щоб їхати до одного мого колеги. Мені аж прикро згадувати, що коли я натякнув йому про цінність його простору, не волюючи його озшукувати, то він перелякався, що мені шкода півпляшки вина за, як він висловився, „свіже повітря”, і я послішив замовкнути, щоб не втратити простір, який ладен був уже вислизнути у мене з-під рук. З часом я став таким багатим, що багатства перестали мене цікавити, та й зрештою, що я міг ще хотіти, коли на землі не існувало людини, яка була б спроможна відкупити в мене бодай частину моїх надбань. Я мусів би бути задоволений, але я не можу сказати, що я щасливий, бо мій сусід, старенький рентнер, що живе наді мною, має невеликий шматочок простору, який він не продає, шматочок простору, не більший за мій капелюх, але цей маленький клаптик простору межує з Богом, і це те, що зводить усі мої багатства нанівець.

ТИГРИ

Перша підозра, що це тигри, з'явилася в мене колись ополудні, коли в кімнаті було повно сонця. Дивлячись на плями й смуги, що рухалися навколо, я не міг позбутися відчуття, що під соняшними плямами щонайменше з десяток тигрів і всі вони гасають через стільці й тапчани, нехтуючи пристойним поведженням. Я, звичайно, не можу твердити, що тоді саме я їх помітив. Ні. Просто я відчув, що навколо мене якось не так, хоч я зразу й не зміг би пояснити, чому не так. Справа в тому, що я не спостережливий, і тому щойно коли вони стали щодня товктися в моєму помешканні, мало не звалюючи мене з ніг, особливо коли я носив щось у руках і не мав змоги дивитися собі під ноги, я почав приглядатися до того, що раніше вважав за соняшні плями. Тепер мені, звичайно, ясно, що якби я був спостережливий, я напевно й раніше зауважив би, як не раз в найгустіший дощ у мене в помешканні аж мигтіло від соняшних плям і смуг, і почав би думати, чи не ховаються, бува, за соняшними плямами тигри, які чомусь облюбили моє помешкання, хоч я й не міг уявити, звідкіля вони могли до мене потрапити, якщо вони не мешкали в меблях, чи за карнизом попід стінами. Ймовірно я так до кінця свого життя їх і не зауважив би, якби мене колись не розсердили сусіди, які почали допитуватися, що це, мовляв, у мене в помешканні час від часу так гасає, хоч у мене ніколи не було жодних відвідувачів та і я сам завжди ходив удома в м'яких хатніх черевиках, щоб не турбувати сусідів. Я сам не любив, коли мене турбують, і тому мав повне розуміння до інших, але така несправедливість мене глибоко образила. Я собі не до-

зволяв у помешканні навіть голосно чхнути, щоб не потурбувати когось за стіною, а вони не посоромилися запевняти, що в моєму помешканні щось гасає. Звичайно, я відповів їм, що при теперішньому будіванні домів і взагалі більших споруд акустика в будівлях за браком відповідного будівельного матеріялу переміщена, і тому ті, що живуть під мною, чують не мене, як їм здається, а моїх сусідів, у яких велика родина, але сам я не заспокоївся. Я почав пильніше приглядатися до того, що вважав досі за соняшні плями. І хоч як мені не хотілося на це погодитись, я так не терплю жодних ускладнень, після деяких вагань я мусів прийти до висновку, що це напевно таки тигри. Тоді я вирішив, що коли це тигри, то їх треба й годувати, хоч вони й незаконно потрапили до мене. Не міг же я занехати будь-яке сотворіння, навіть якщо тигри й заважали в помешканні. Адже вони напевно були голодні, і не виключено також, що я саме тому їх так довго не помічав, що вони без їжі надмір схудли, хоча чуючи, як вони гасають, таке твердження й не мало багато переконливості. Але я вирішив їх годувати. Спочатку я, правда, дещо побоювався, що коли я при звичаю звирів до їжі, їх важко буде відучити, а тигри виростають досить великі й сильні, а що моїм обов'язком було ними піклуватися, коли вони вже облюбили моє помешкання, то я вигріб із пам'яті спогад, як мене в дитинстві ввели в цирк, і тоді мені спало на думку, що тигрів можна також приборкувати. Я, щоправда, не знав, як це робиться, але відомо, що не святі горшки ліплять. Що після цього сталося, я вже не в змозі передати словами. Я можу зрадити тільки одне: я їджу на тигрі.

РІКА

Я вирощую у вазоні на вікні невеличку ріку, хоч моя господиня, яка прибирає в мене кімнату, кожного разу запевняє, що це в найліпшому випадку блюде з водою, але я не надаю цьому значення, бо вона хворіє на базедову хворобу, у неї круглі очі, і тому вона бачить усі речі круглими, а що я це знаю, то не варто витрачати на неї уваги.

Хіба це зрештою для мене важливе, адже я вирощую ріку не для того, щоб збільшити світ на ще одне водоймище, а тому, що з моєї останньої подорожі я привіз кілька зернят води, яку мені раз довелося бачити в пустелі, води, яка після того не дає мені спокою. Якщо мої зернята приймуться, і я побачу перші пагони, то я знову почую ту пустелю і воду, яка мені з'явилася тільки раз у житті й висушила мені всі інші води. Тоді я ще думав, що то тільки пустеля, яка наводить на подорожніх, що їх засипає піском, вологі сади, де кожне дерево є краплею води в пустелі, але я помилився. Тієї води я торкнувся, я тримав її в руці, як тримають пиріжок, і після того я вже ні в якій іншій воді не можу побачити мого відображення, хоч ця втрата мене якраз найменше хвилює. Я зовсім не вирощую ріки для того, щоб мати своє відображення наповхаті чи встановити найкоротший шлях у ті володіння, які для мене недосяжні, хоч я знаю, що вони й тепер не далі від мене, ніж тоді в пустелі, але мої очі пустеля затигла корою, я погано бачу, і вони проходять повз мене, не явившись мені, і я, тільки пучками натрапивши на змінене повітря, встановлюю, що вони поблизу. Тоді я йду до вазона й дивлюся, чи зернята не викинули вже пагонів для моєї ріки, бо мені не хотілося б втрачати часу. В моїй ріці не буде ні кораблів, ні мисів, ні взагалі усього того, що

водиться звичайно в ріках, крім дуже незначної кількості риб і водоростей, більше для запаху, якраз стільки, щоб вистачало з водоймища зробити ріку, бо для моїх цілей цього якраз досить. І тоді я втішатимусь своєю рікою, бо цією рікою, яку господиня виключно, щоб дратувати мене, називає паршивим вмістилищем непротічної рідини, вважаючи, що титул вода, а тим паче — ріка не може прикладати до того, що вже починає мигтати в моєму вазоні, я завжди можтиму відплисти в простори, в які не може донести мене жодний океан.

ВІДДАЛІ

Це я кажу не тому, що я їх володар і що мої піддані визнають лише тоталітарну владу, хоч їм ніщо не заважає перейти до сусідів, оскільки кордони моєї держави не позначені навіть дорожніми каменями, і сусідні держави, де панує інший устрій, розрізняють, де починається моя держава, виключно за запахом, бо я, як кожний тоталітарний володар, знаю, що моя влада нетривка, і тому велю насаджувати по всій країні помпезні сади, рити канали, яких уже сама назва викликає жах і подив, і споруджувати найпотворніші будівлі, які я велю називати вавилонськими баштами і які видно з кожного найвіддаленішого кутка моєї держави, аж мої підданці не можуть уночі спати навіть при завішених вікнах, бо вигляд споруд, освітлених з мого наказу вдень і вночі, відбирає в них сон, — а щоб цими будовами подразнювати людську уяву й утримувати в моїх підданих ілюзію, що вони живуть у найліпшій країні світу. Я їм велю насаджувати сади. Я їм кажу, що сади, які я велю насаджувати, найліпші, і це настільки діє на людей, що навіть мешканці сусідньої країни, де всього вдосталь і де нема тоталітарного господаря, спокушаються тими садами, які в дійсності ніколи не виростають і які далеко мізерніші, ніж найзабудьованіші у них на батьківщині, і переходять у мое володіння, яке складається з піску, каменю, підданих і моєї волі. Так, моя воля справді велика, можливо, це вона перетягує до мене людей з інших держав, бо варто лише подивитися на переше-ліпше перехрестя в моєму володінні, на привітання, навіть почути, як дихають мої піддані, щоб переконатися, наскільки вона всеохопна. Адже тільки їй я завдячую, що ніхто, крім мене, не знає, що моя держава уздовж

і вшир має усього кілька метрів, хоч віддалі, які існують в моїх володіннях для людей із сусідніх держав через надмір уявних віддалів у головах моїх підданих, віддалі, які я їм сугерую, робляться неосяжними, і про мою державу ходять легенди, що ще не було людини, яка обійшла б або об'їхала її хоч в одному напрямку. Про справжні віддалі в моєму володінні знаю тільки я, але якби мені захотілося оголосити це не тільки моїм підданим, які лише здатні виконувати мою волю, а й мешканцям сусідніх держав, то їм вони не повірили б, настільки вони переконані в безмежності моїх володінь. Звичайно, я не хочу цим сказати, що мені дуже кортить когось переконувати, як моя держава виглядає в дійсності, але мене не тішить така покора, така відданість моїй волі. Справа в тому, що я люблю справжні віддалі й інколи я потребую страшного самоопанування, щоб не піддатися спокусі зупинитися й поглянути на ті великі віддалі, які дано бачити лише мені, тільки після цих віддалів уже нема повороту, і якби я на них хоч раз глянув, то після того навіть і місця не можна було б відшукати, де колись стояла моя держава.

РОСЛИНИ

Все це я знаю, але це ні трохи не міняє мого наставлення, хоч мені останнього часу навіть почали надходити анонімні листи, що моє зайняття однаково марне і щоб я кинув нарешті вирощувати рослини, якщо не хочу накликати на свою голову халепу. Звичайно, я не сліпий, я ще з тих пір, коли мені одним віддихом пощастило виплекати першу свою рослину, помітив, як мешканці погасили світло в помешканнях і дивилися на неї, намагаючись витягти її гаками з повітря й пошкодити, і тільки завдяки моїй упертій волі я в змозі утримувати свій гербарій. Звичайно, я не роблю собі жодних ілюзій, я чудово знаю, що всі рослини, які я вирощую з мого вікна в струменях повітря, що ходять по подвір'ю, мої сусіди старанно винищують, як тільки я повернувся до них спиною. Вони навіть пробують підлазити мені під руки, щоб зробити мої рухи неточними й спотворити симетрію окремих паростків, або сиплять з балконів крізь лійки пісок, щоб наробити дірок у повітрі, від чого мої рослини хворіють і осідають на землю, і мені треба нелюдських зусиль і зосередження, щоб примусити їх піднятися знову в повітря, і то не надовго, бо кожного разу, як я звертаю за ріг, я вже знаю, що господині почали вибивати на мої рослини килими, хідники або вивішують зимові убрання й пересипають їх порошком проти молю, щоб мої рослини пов'яли або й зовсім перестали рости. Я знаю, що вони бояться моїх рослин, які я насаджую в повітрі, навіть не виходячи з свого помешкання. Вони бояться, що я можу засадити ними все повітря і що тоді для них не лишиться місця. Вони так панічно бояться їх вдихнути, що навіть в найміц-

нішу спеку вони не наважуються перейти двір, не пов'язавши собі навколо рота й носа шалю, не знаючи, що мої рослини можна вдихнути лише очима. Вони пильнують, щоб моїх рослин не занесло, бува, протягом до кімнати, і тому вони не розчиняють вікон або, якщо й розчиняють, то ставлять на вікна сітки, кажучи, що то сітки проти мух, або навішують сушити білизну, хоч я чудово знаю, бо я щодня для своїх рослин чищу зубною щіткою все довколишнє повітря, що мух на подвір'ї нема, вже хоча б тому, що мої рослини дуже тендітні, і я тримаю їх подалі від усякої нечистоти. Я знаю, що лякає моїх сусідів. Вони бачать, що мої рослини не зв'язані місцем і можуть пересуватися від одного поруху моєї думки, і вони приписують їм силу, яка спроможна руйнувати будинки, витискати думки й уподобання. Навіть коли я працюю вночі, щоб мені менше заважали, вони по черзі ставлять варту, яка стежить за моїми рухами і визбирує кожне насіння, яке я оброню, захопившись ростом білявих ні на що не подібних стеблин, щоб потім те насіння знищити. Наскільки їх затятість до мене зростає, я помічаю з того, як вони від колиски вчать своїх дітей слідувати за мною, класти мені на дорогу перепони, щоб я починав швидше дихати, спостерігши, що я своїм неправильним диханням завдаю більше шкоди своїм рослинам, ніж вони гаками, бо від мого неправильного дихання рослини виходять покручені, втрачають той блиск, за яким їх можна розпізнавати, і я всю працю мушу починати спочатку. Але наша боротьба негасима. Я вже звик до їхніх засад, і ніщо мене не змусить припинити насаджувати в повітрі рослини. Хто з нас переможе, невідомо, бо наші перемоги й поразки міняються, але мої рослини з року в рік дедалі кріпшають, і, можливо, що коли мене нарешті уб'ють, щоб раз назавжди усунути для них небезпеку, мої рослини будуть такі міцні, що могли б існувати й без моєї допомоги.

ДРЕСУВАЛЬНИК КОНЕЙ

Моя професія — дресувати коней. Тобто ті, що бачили, як я берусь за коней, запевняють навіть, що це моє покликання, але від цього мені не легше. Тепер і так усі коні сидять в автах, і їх можна дресувати тільки табунами, чого не дозволить собі жодний дресувальник, що хоч трохи поважає свою професію, а авта на одну кінську силу я ще не знайшов. Про коней, що інколи ще трапляються на вулиці, я просто не хочу й говорити. Вони вже настільки не схожі на справжніх коней, це або старі шкапи або ломові пивні коні, яких можна назвати кіньми, будиши або докорінним ненависником тварин, або повним ігнорантом. Звичайно, мені ще лишається цирк і коні для перегонів, але ці коні завжди погано виховані, і для того, щоб їх направити, треба докласти багато зусиль, чого власники ніколи не розуміють і забирають їх від мене, перш ніж я доб'юся бажаних наслідків, а це тільки псує мій авторитет. Тому я, дресувальник коней з покликання, часто змушений працювати не за фахом. Єдина моя втіха — це те, що кожного разу, як мені доводиться їхати автом, кінські сили, замкнені в циліндри й коробки, відчують мене, і шофери завжди дивуються: „Так, як з вами, я їжджу вперше,“ хоч вони й не можуть пояснити, чому.

На мою професію перевелися цінителі. Все, на що я спроможний ще хоч трохи розраховувати, це випадкові коні, хоч для людини з покликанням дресувальника така непевність дуже виснажлива. Я приречений вічно чекати, а це так послаблює мене, що коли мені доводиться застосовувати увесь сприт, я втрачаю спроможність швидко реагувати, і ця хвилива затримка відбирає мені згодом радість дресури, навіть коли я й можу назвати чималу кількість найрізноманітніших коней, що успішно пройшли через мої руки. Я

пригадую навіть типка, що привів колись до мене коня, якого він називав Пегасом тільки тому, що в того зі спини, замість хрящів, звисали довгі шматки парусини, щоб я його витренував, оскільки власник не міг на ньому їздити. Це мені забрало багато часу, бо я ніколи не тренував парусиного коня, він мені часто складався вдвое, як простирало, і я мусів на патиках тримати його в повітрі, аж поки він до мене не призвичаївся. Але коли я нарешті його витренував, Пегас не захотів повертатися до свого власника, і за мою працю мені не заплатили ні копійки.

Добрі мої друзі казали, що я просто впертий, коли не хочу задовольнитися кіньми, замкненими в автах, і що вони просто не розуміють, чому я не стану шофером, якщо кінські сили мають наді мною таку владу. З їх погляду вони ймовірно, навіть мають рацію, але як я можу звертатися до абстрактного коня? Мій підхід дресування засадничо інтелектуальний, для того, щоб мати бажані успіхи, я мушу знати, чи кінь в яблуках, чи ні, яка в нього грива, які його звички. Профанувати своє покликання я просто неспроможний, хоч мені й ясно, що цим я доводжу себе до погибелі. Я дуже добре здаю собі справу, що коли найближчим часом у моєму житті не настане докоріння зміна, мені не залишиться нічого іншого, як дресувати віслюків.

МАНДРІВНІ ВОГНІ

Ці вогні віддаляються, як тільки я наближаюся до мосту. І разом із тим я знаю, що ці вогні тривкі, як дошки, і що вистачить тільки поставити на один із них ногу, як вони понесуть, куди я лише побажаю. Я знаю також, що вони призначені для мене, хоч вони явно нехтують цим призначенням, утруднюючи кожного разу до себе доступ. Можливо також, що вони хочуть установити між нами віддалі, і моє око зраджує мене, приймаючи те, що в них плинне, за сталє. Я весь час помиляюся, не розрахувавши віддалі, і вогні відходять на лоруччя мосту все далі й далі. Вони мене дрочать, бо коли я перестаю звертати на них увагу, вони повертаються, лізуть мені під ноги, захочуючи плігнути, і тоді я бачу, що вони мають на собі довгі леза, на яких видно сліди слимаків, і знову я з порожніми руками. Я намагався відучити себе від цих мандрівних вогнів, щоб більше не ходити до мосту, де я ладен простоювати годинами, дивлячись на воду. Я навіть удень уникаю зупиняти погляд на баржах, що пропливають каналом, хоч це забирає мені чимало зусиль, бо навіть коли я відвертаюся й заплющую повіки, я подумки бачу, як вони пливуть, і мене тягне до мосту. І тоді мені стає ясно, що все це марне: я безсилий змагатися з мандрівними вогнями. Але хоч це усвідомлення й виключає будь-яку зміну в моїх відносинах до мандрівних вогнів, сама думка, що я проти них безсилий, сповнює мене щораз могутнішою люттю, аж я сам дивуюся, що здатен вмщати стільки люті в моїй вдачі. І дивна річ, разом з цією люттю я помічаю, як у мені дедалі росте певність, що коли я востаннє піду на міст, щоб боротися з мандрівними вогнями, то ще перед тим, як я зірвуся з поруччів у воду, мені вдасться їх побороти.

ПОДОРОЖІ

Я багато подорожую, хоч ті, що мене знають, клянуться, що я не виходжу з помешкання. Я об'їздив усі країни і всі океани, хоч мої сусіди й твердять, що я не виходив далі, ніж до молочарської крамниці. Я попривозив гори екзотичних сувенірів, від яких ломиться моє помешкання, але ті, що заходять до мене, бачать лише порожню кімнату, бо я розмістив речі під таким кутом зору, що їх можна помітити лише тоді, коли знаєш, під яким кутом зору вони стоять. Люди не спостережливі. Це я помітив давно і, будвши людиною, що не любить, щоб в її діях і помислах товклися сторонні, як на ярмарку, побудував на цьому своє життя, і досі я не помилився. Коли я вранці беру пляшку і йду по молоко, щоб за рік, відбувши кругосвітню подорож, ранком повернутися з повною пляшкою, вони думають, що це той самий ранок, що й рік тому. Вони кажуть: „От тепер він уже повертається з пляшкою молока.” І всі мої подорожі я відбуваю сам для себе. Будвши невтаємниченими, вони не співподорожують за мною, не ділять моїх вражень, і тому мої неподільні подорожі з морів і країн настільки переповнені ваговитими подіями, словами й настроями, що інколи мене не вистачає, щоб їх зносити. Але я знаю свою місткість, і тому бажання розказати сусідам про мої подорожі ніколи не захоплює мене зненацька. Коли я чую, що вони своїм неподільним тягарем починають душити мене до землі, я користуюсь віддушиною. Я кажу, що хтось із моїх знайомих збирається подорожувати, я, звичайно, ніколи не допускаю, щоб мій знайомий справді почав подорожувати на очах у моїх сусідів, він завжди тільки збирається, і цього вже до-

силь, щоб мої сусіди за мить порадами й заввагами спорожнили мої подорожі до таких обмірів, що я починаю боятись, чи не лишилося від моїх подорожей мокрого місця. Але цей страх зайвий, бо подорожі, відбуті насамоті, не зникають, вони лише тоншають обсягом, так що їх можна вложити між аркуші в книги, що я, зрештою, рідко роблю, бо я боюся пожежі. Я вважаю, що, замість у книгах, їх дещо краще тримати в холодильнику, це добре і для подорожей, бо вони залишаються завжди свіжими, і для власника, який знає, що його найцінніші речі перебувають в одному місці. Наскільки це важливо, знає тільки той, хто подорожує, як я, бо для нього цілком ясно, чому я, пишучи свій заповіт, волів, щоб мені в домовину поклали мій холодильник. Це не тому, що я скнара і шкодую залишати подорожі іншим, які не подорожували або які ніколи не матимуть змоги подорожувати для себе, як я, а просто тому, що без довгих вказівок, на які я вже не маю часу, з моїми подорожами вони не знали б, що робити, а я не люблю нічого профанувати. А крім того, тоді мої подорожі будуть ще дальші і значно триваліші, і, можливо, я потребуватиму більшу валізу. Мене тільки одне страхає: що коли мені там дадуть провідника?

ЖОНАТИЙ ЧОЛОВІК

У мене кілька жінок, хоч я не мусулманин і не бігаміст і донжуанство перечить моїй вдачі. Якимось так склалося, що приятелі й знайомі, відходячи з цього світу і вважаючи, що я людина, на яку можна покластися, заповіли мені своїх дружин, а мені при смертному одрі незручно було відмовлятися, і з часом у мене назбиралося стільки законних жінок, що я навіть усіх їх не знаю в обличчя. Часто вони приходять і заявляють: „Я твоя дружина,“ і я мушу пестити немовлят або підлітків, яких я до того ніколи не бачив, давати їм їжу й притулок, аж поки вони не зникнуть, так само загадково, як і з'явилися. Я ніколи не встигаю роздивитися, хлопчик це чи дівчина, як вони вже щезають. Я хотів спочатку встановити закономірність цієї появи, бо мені здалося, що з певною порою року їх то прибуває, то меншає, а коли починаються дощі, то вони особливо численні, але моя ретельність не дала жодних наслідків. З перших же кроків я потрапив у такі хащі тіток, племінників, родичів, які раптом почали заявляти на мене претенсії, що я поспішив кинути будь-які розшуки чи уточнення. Я вирішив скоритися, раз мені довелося стати батьком родини. Так я ніколи не знаю, наскільки численний у мене рід, але коли я вже цілком не можу витримати без інформацій, які мені конче треба здобути про мою родину, я йду до сусідів і питаюся. Їм надходять вісті з невідомих мені джерел, яких мені ніколи не вдалося викрити. Я тільки знаю, що про всіх членів моєї родини вони мають докладні акти. Я сам кілька разів бачив, як вони старанно вписують новонароджених і закреслюють померлих, акти, з яких я кожного разу довідуюся, що в мене є родина. Мої сусіди, це я мушу визнати, приймають гарячу участь у мое-

му родинному житті, вони завжди приходять вітати мене то з сином, то з дочкою, то ще з якимись набутками, яких призначення й зміст так і надалі залишається для мене незбагненим, хоч я кожного разу бачу, що мої сусіди визнаються на тому, як у себе дома, мало того, що вони аж сяють, як тільки заходить мова про мій рід. Інколи в мене навіть закрадається підозра, чи не поширюють вони мені родину своїм власним коштом і уподобанням, але оскільки це перевірити виходить за межі моєї спроможности, то я приймаю все так, як є. Та що ж я врешті вдію? Єдине, що мені лишається, це бути гостинним до всіх, що до мене приходять, бож я батько родини.

ГЕОГРАФІЧНА МАПА

І казав же я, що мені не потрібно ніяких географічних мап, що найменше, чим я цікавлюся, це географія, але представник мапної фірми так благав купити лише на пробу хоч одну; у нього, мовляв, родина, діти, і якось треба їх годувати, що я не міг відмовити, і тепер я жертва переміщень. Досі географія, яку я негайно ж забув, як тільки вийшов із школи, не цікавила й не хвилювала мене, з мене цілком вистачало, що я міг віднайти вулицю, де я мешкаю, але з тих пір, як у мене з'явилася географічна мапа, я живу в потягах і кораблях, їдучи все не на ті континенти, які мені потрібні. Я не знаю, чи той, хто продав мені мапу, сам склав її, вирішивши навести порядок у всі моря й континенти, чи мапа застаріла і за цей час на землі встигли відбутися докорінні зміни, яких я не помітив, будучи дуже заклопотаним, але факт лишається фактом, що з того часу, як я набув мапу, я весь час у подорожі, і мені не вдалося досі знайти ні одного континенту чи океану, позначеного на моїй мапі. Це не було б ще таким лихом, якби я, користуючися новою мапою, не забув назви всіх континентів і морів, які я знав до того, як мені стало шкода представника фірми географічних мап. Я і тоді не дуже добре їх знав, але коли я заглянув лише з цікавості, що ж я купив, як і рештки моїх попередніх географічних пізнань вивіялися з голсви, не лишивши найменшого сліду, так що тепер я навіть не можу ні до кого звернутися за допомогою, бо як я почну питати місце, де я перебував до купівлі географічної мапи, коли я забув його назву? Тепер навіть якби я викинув цю мапу і захотів повернутися на те місце, де я мешкав, то це неможливо, бо

я не знаю, в якому місці земної кулі воно є. В кожній країні, яку я переїздив, я давав у газети оголошення, щоб до мене з'явився той чоловік, що всукав мені мапу; я не збираюся йому ані дорікати, ані сердитися, нехай тільки скаже, де все це сталося. Але чи його мучило сумління, чи, може, він уже не перебував на цьому світі, тільки ніхто не обізався на мої оголошення, і я починаю думати, що єдине, що мене ще може врятувати, це страшний суд. Бо тоді я вже напевне побачу представника мапної фірми, який продав мені мапу, і довідаюся, в якому місці земної кулі йому вдалося переконати мене купити географічну мапу, бо те, що я маю на це повне право, визнають і найсуворіші судді.

ЛЕВИ

В будинку, де я мешкаю, на сходах живуть леви, яких чомусь, можливо тому, що я поволі підіймаюся нагору, тільки я один бачу. Через це, коли я починаю заводити обережні розмови про те, що добре було б поскаржитися управдомові, щоб він не дозволяв жити левам на сходах, де ходять не тільки дужі молодці, яким море по коліна, а й діти і старі люди, я зустрічаю погляди, які недвозначно свідчать, що мешканці вперше чують про левів, хоч вони й стали помічати, що з будинку поволі почали зникати люди. Але дивно, можливо, що вони просто бояться зізнатися, бо коли я починаю називати прізвища моїх сусідів, що зникли на моїх очах, мені кожного разу сповіщають, що ті особи перебралися на інше мешкання, хоч я сам бачив, як кожного разу, коли зникне в будинку мешканець, леви вже не бігають угору й униз по сходах, а лежать ситі і навіть не повертають голови, коли я проходжу.

Мене це так обурює, що я навіть пробував говорити до левів, коли нікого не було на сходах, щоб не ставити їх у незручне становище, навіть якщо вони й леви. Я їм сказав, що коли вони не можуть зробитися вегетаріанцями, нехай боляй перейдуть в якийсь інший будинок, бо їхня поведінка негідна, але леви тільки покліпали очима, а наступного дня знову щез один мешканець. Тоді я увечері після праці вийшов до них і повідомив їх, що почну в них стріляти, якщо це не припиниться, але вони певно якось довідалися, що я не тільки не вмю стріляти, а й мухи не годен убити, і моя погроза не справила на них жодного враження.

Після цього я аж захворів, перейнявшись долею мешканців, бо я не можу бачити кривди, навіть якщо вона не

мені особисто заподіяна. Першого ж дня, як у мене спала гарячка і я спромігся стати на ноги, зразу ж, як тільки знову з будинку пропав мешканець, я вийшов до левів на сходи й заявив, щоб вони мене з'їли, бо тоді принаймні я хоч не бачитиму їх злочинів, оскільки я нічого не міг проти них вдіяти. Нехай їдять мене, замість моїх сусдів, бо я не витримую подібного знущання.

Дивно, на ці слова навіть ті леви, що були на сходах в самому низу, причвалали нагору, щоб обнюхати мене, деякі навіть поторкали мене язиком, але певно я видався їм неїстівним, бо леви тільки похитали гривами, подивилися так, ніби я був їм далекий родич, і розійшлися.

Після цього я остаточно засумував, чуючи, що тепер я вже зовсім безпомічний. Я вже бачу той день, коли в цьому будинку лишуся сам з левами. Я охоче перебрався б кудись інде, якби не думка, що коли я перейду на інше мешкання, леви послідувать за мною, виключно, щоб бачити, як я страждаю долею мешканців, що зникають на сходах. Я не знаю, чим я завинив, я не знаю, які провини я мушу спокутувати, але сьогодні, перегортаючи старі листи, на які колись треба буде ще відповісти, я знайшов тітчин лист з екзотичної країни, в якому вона пише, що вислала мені як різдвяний подарунок левів, які допоможуть удосконалити мій характер, бо я занадто м'який і вже час стати мені мужчиною.

ЗЛОДІЇ

Хоч я мешкаю на найвищому поверсі, і фасада будинку не має жодних уступів чи гаків, за які можна було б зачепитися, проте кожної ночі я чую, а інколи мені вдається й побачити, як по будинку лазять злодії. Спочатку я трохи занепокоївся, хоч я не маю жодних цінностей і на мене не чекають жодні багатства, бо мені здалося, що найбільше часу вони проводять під моєю кімнатою. Для певности я ще раз пильно дослідив кімнату, хоч мені відомий кожний предмет, намагаючися дивитися на все очима злодіїв, але ніякі скарбниці мені й цього разу не відкрилися. Тоді я подумав, що, може, вони вибрали таку неприступну фасад, щоб робити іспити на майстра злодіїв. Я чув, як колись у моїх знайомих злодії викрали саме помешкання, лишивши всі речі, які там були, недоторканими, речі пізніше знайшли в повітрі, де була раніше квартира, хоч саме помешкання безслідно зникло, і це протягом багатьох років вважалося вершком злодійської майстерности, але мені вистачало тільки глянути на злодіїв на моїй фасаді будинку, щоб переконатися, що для того, щоб лазити по фасаді, як муха, не відчуваючи закону тяжіння, треба бути вже давно майстром злодіїв. Це мусіли бути люди, які поклали вже всі іспити, і вони мали на меті щось зовсім інше. Я кілька разів бачив їх спини, бо я тепер уже не міг спати, слухаючи їх обережне пересування, яке можна було почути тільки добре витренованим вухом і яке, крім мене, ніхто й не зауважував, хоч я кілька разів натякав музикантові, що мешкає поверхом нижче від мене, але видно в нього вуха забиті звуками, що їх усі можна розділити на рівне число, і неділимих звуків він не сприймає, бо те, що він мені сказав, свідчить, що він живе в сві-

ті, де найменший звук завбільшки з блюдце, хоч він нібито й виявив добру волю допомогти мені. Таким людям, як він, нічим не порадиш, а він ще й пробував запевняти мене, що коли він щось почує, то сповістить. Він не знає, що я його вже не потребую. Він запізнився. Я вже маю пояснення, хоч і не скажу цього, щоб не нагадувати йому, що в нього поганий слух. Справа в тому, що одної безсонної ночі мені вдалося побачити обличчя злодія, який був найближче до мене, і тоді я зрозумів, що злодії тренуються до потойбічного життя.

ЗМІНА ПОМІШКАННЯ

Я часто міняю помешкання не тому, що сварюся з господинею, чи тому, що в мене запальна вдача (за своє життя я ще ні разу ні з ким не сварився, і моя тітка запевняє, що я занадто лагідний, але на те вона й моя тітка, щоб про мене добре думати), а просто я люблю, щоб там, де я живу, не було зайвих речей, а вони якось назбируються, наче їх привіває крізь шпарки. Не встигну я й оком моргнути, як уже навколо мене стоять непотрібні (бож усі речі непотрібні) стільці, скриньки, полиці, ліжка (одного разу до мене навіть занесли труну, попросивши, щоб вона постояла, заки злягодять мерця, бо в коридорі нема де стати, а потім так і не забрали; можливо, покійник тим часом ожив або його десь загубили в помешканні), — речі, які витискають мене з житла на свіже повітря, і хоч я дарую направо і наліво все, що лише потрапить мені під руку, з часом їх все одно назбирується, не знаю, може, вони розмножуються, чи, може, мої сусіди зносять, коли мене нема дома, щоб не йти вниз, у мою кімнату непотрібні речі, — і я знову задихаюся. Тут порятунком один: якнайшвидше перебиратися з одного мешкання в інше. І хоч я не люблю різких рухів, змушений дуже швидко реагувати, я винайшов систему так блискавично перебиратися, що не встигнуть поставити мені в хату стілець чи навіть попільницю, як я вже на іншому помешканні. Я бачу, як за мною везуть фургони з меблями, вазонами, які явно мені ніколи не належали, але я вже здаля тішуся, що заки ці меблі розвантажать, я вже буду на новому помешканні на розпач моєї тітки, яка вважає, що я конче мушу мати устаткування, бо прийде час, коли я матиму родину, а родина, мовляв, не може жити між голих стін, хоч я їй і роз'яснював, що мені не треба ні родини, ні меблів, я хочу тільки вільно дихати і щоб мені не заважали, більш нічого, щождо голих стін, то це єдиний випадок, коли в них можна жити. Але що

їй ці пояснення, коли вона живе в помешканні, заваленому до стелі шафами, ліжками, стільцями і ще якимись меблями, яких призначення мені невідоме, і щоб з нею привітатися, я кожного разу мушу вивертати боки, перелазити через комоди, столи, шафи, а інколи й брати стілець, щоб, поставивши його на стіл, могти через якісь споруди подати руку тітці, яку меблі загнали під саму стелю, хоч вона запевняє мене, що все це я вигадую їй на злість. Що я вдю, коли для неї повітря — це просто брак меблів, і вона щиро дивується, коли я кажу, що повітрям дихають. Вона робить великі очі й доводить, що скоріше можна дихати шафою, ніж порожнім місцем. Звичайно, я розумію, що вона старша, її неможливо переконати, і ніякі нарікання тут не допоможуть, але і я не можу змінити своєї вдачі. Я знаю, що вона хоче мені добра, і тому навіть не пробував ображатися, коли вона намагалася мене ловити, щоб силою примусити мене жити в одному помешканні. Вона не пошкодувала витрат, щоб найняти кількох дворників, які стежили за мною і, як тільки я виходив за поріг, розставляли через вулицю найлонові сіті, щоб їх не видно було, які, звичайно, унеможливлювали мені пересування. Тільки я скоро відкрив, що завдяки тому, що я завжди живу в свіжому повітрі без меблів, які з часом переходять до людини в кровообіг (я давно помітив, що всі люди з важкою фізичною будовою мешкають у заставлених кімнатах), моя будова тіла така легка й в'юнка, що на бажання я можу пройти крізь найгустіші сіті без жодних ушкоджень. Але тітка моя така вперта, що коли її про це повідомили, вона тільки сплеснула руками: „Чуло ж мое серце, від людини, що не має устаткованого помешкання, можна й не такого сподіватись!” А це треба розуміти так, що тільки вона має рацію, і я мушу устаткувати собі помешкання. Після цього я навіть перестав нарікати. Що ж, кожен має свою долю, але я не менш упертий, ніж моя тітка, і я рятуюся, як можу. Тобто я так блискавично міняю помешкання, що фурґони з меблями не встигають нагнати мене, і ті блажені кілька хвилин, які я проводжу в порожньому помешканні, переводячи дух, заки зачую гуркіт коліс, що везуть за мною хатній інвентар, винагороджують усі мої митарства.

ВИБІР

Що я вже ногою в пустелі і що я сам, я помітив якраз тоді, коли мій сусід попросив мене подати йому другий цвях, щоб прибити картину, яку я підтримував одним плечем. У мене була повна жменя цвяхів і молоток, і я пробував другою рукою, вірніше, другим ліктем посунути картину так, щоб вона прийшлася якраз на середину стіни і не зачіпала шафи, коли я відчув під ногами пісок. Я ще дещо спитав сусіда, щоб переконатися, що я помилився і що я не виходив за поріг кімнати, де я йому допомагав, але слова прозвучали так далеко від мене і невиразна луна, яка слабо потяглася за мною й відкрила мені піски й скелясті рештки кварцу, які я зразу не зауважив, хоч вони світили так, що заслонили собою висохла соляне озеро, що полискувало шматками цинкової бляхи, вмить переконали мене, що ворття вже немає. І тоді я помітив, що я йду, хоч я все ще стояв і тримав картину у свого сусіда, але мої ноги не звикли до пустелі. Я ще не звик чути під ногами пісок, і мені не хотілося ступати далі, хоч повітря було свіже і ніч берегла від спеки, бо я вже знав, що звідціля мене вже ніщо не поверне назад і що я вже недосяжний, що б до мене не говорили. Я мусів віддати сусідові молоток і зайві цвяхи, яких у мене були ще повні жмені, і дещо сказав йому в дверях, щоб примусити повернути себе з пустелі. Я сказав, що завжди радий йому допомогти, як тільки йому щось треба, я завжди до його послуг, але це не допомогло, і я віддалявся щораз далі. Він потис мені руку, і мені стало його шкода, що він і не запідозрює, що я вже крокую по пустелі і що мене вже ніщо не поверне назад. Він мені довго дякував, запрошуючи бувати в нього частіше, приходити до нього на чай і взагалі, що його оселя завжди відкрита для мене, а я зосереджено дивився в пустелі на щойно розквітлий помаранчовий цвіт кактуса, і знав, що я вже ніколи не повернуся з пустелі і що я сам.

ПОЖЕЖІ

Я ніколи не можу спокійно сісти обідати, щоб мене не підхопив на ноги вигук: „Пожежі!” Я не хочу сказати, що пожежі завжди відбуваються в обідню пору, можливо, вони відбуваються зовсім не тоді, коли це впадає мені в око, але в обід я їх найбільше помічаю. Я не знаю, можливо, також це справа моєї господині, і це вона навмисне велить підпалювати по місту будівлі, щоб я менше з'їв, хоч я й так мало їм, а плачу повністю, бо коли під вікнами починають їздити пожежні авта і до сусідніх будівель тягти брандспойти, я, очевидно, не можу їсти і обмежуюся лише кількома ковтками їжі, які я встигаю вхопити, заки загуде сирена пожежників під вікнами. Хтось, хто почує моє нарікання, подумає, що це горить весь час той самий будинок, оскільки пожежні сирени я чую завжди тільки на тій вулиці, де я живу, і що цей будинок мусить бути або неймовірно високий, що він ніколи не вигоряє, або вогнетривкий, оскільки він ніяк не може вигоріти до тла, але ні, будинок навпроти ніякими такими особливостями не відрізняється, тільки, а це вже я не знаю, яким способом, можливо, на нашій вулиці повітря має властивості бінокля, наближуючи найвіддаленіші предмети; фактом лишається, що я кожного разу бачу, як навпроти горить кожного разу щораз інша будівля. Це бувають собори, театри, навіть пам'ятники, хоч я не втямлю, що в кам'яному чи залізному пам'ятнику може горіти, а солом'яних я нібито не бачив, але, зрештою, піди перевір. Звичайно, я не маю жодних доказів, що саме моя господиня винна в усіх цих пожежах, я не хочу її ні в чому обвинувачувати, але я не можу не згадати, що колись, коли я в розпачі вирішив обідати, навіть якби підо мною горіла підлога, вона силоміць витягла мене з-за столу, хоч я пробував

навіть боронитися, вигукуючи: „Дивіться, ось горить ваша установа!” і я так і не зміг з'їсти обіду. Я вже міркував над тим, щоб перейти обідати до когось іншого, бо від вічного голодування на мені вже висить шкіра, як на розпирках, але я ніяк не можу підшукати причини, як їй відмовити. Кожного разу, коли я починаю говорити про обіди, вона вигукує, що це не її вина, що я замість їсти обід, бігаю дивитись на пожежі, не мігши опанувати свою цікавість, а тоді ще й нарікаю, і я очевидно нічого не ладен вдіяти. Я тільки й роблю, що складаю пляни, як би її уговтати, хоч покищо без великого успіху, бо вона якось усе мені забігає наперед і нищить усе, чим я міг би її приборкати. Але хоч мені покищо й не щастить, я все таки певний, що коли б мені вдалося закохати її в пожежника, якому вона готувала б найніжніший обід, то при ньому і я зміг би нарешті пообідати. Тільки господиня певно щось відчуває, бо вона кілька разів казала, що чекає на свого нареченого моряка і що пожежники її не цікавлять, тому нехай я не запрошую пожежників до хати. Подібні завваги можуть знеохотити і людину з сильною волею, не тільки таку податливу, як я. Але я все таки не втрачаю надії. Жіноче серце змінне, навіть якщо воно належить моїй господині, і я помітив, що її цікавлять пожежні уніформи. Єдине, що мене непокоїть, це те, що я можу вмерти з виснаження, заки вона закохається в пожежника настільки, щоб поставити йому на стіл обід тоді, коли в усьому місті не буде найменшої пожежі.

НА ПОШТІ

„Цей лист мусить відійти ще сьогодні”. „Але сьогодні вже не працюють”. „Від того, що лист прийде хоч хвилиною пізніше, завалиться світобудова, згине все, і ніколи більше не існуватиме цього світу”. „Цього світу не існуватиме, так буде інший, і люди влаштуються десь в іншому просторі поза світобудовою”. „Якщо цей лист не відійде сьогодні...” „Сьогодні вже не працюють. Він не відійде, пошта державна установа, і тут усе підвладне законам, згідно з якими пошта сьогодні вже не працює”. „Тоді все загине!” „На жаль, я нічим не можу допомогти”.

Стеля почала обсипатися і стіни обвалюватись, але поштар не рухнувся за своїм віконцем. Він цього не помітив. Це помітила лише стара бабця, що прийшла отримувати ренту. Вона сіла на підлогу й заплакала. Поштар глянув на неї й сказав, щоб вона встала, бо сидіти на підлозі серед пошти заборонено. Але бабця його вже не чула. Її покрито каміння й шутер світобудови.

В РЕСТОРАНІ

„Якщо ти не повернешся, я умру,” сказала дівчина, сміючися й поїдаючи з бокала морозиво із суніць. „Від цього не вмирають,” відповів уявний співбесідник за її столом. „Життя таке просте, і ти скоро забудеш, що він будь-коли існував”. „Ти мусиш повернутися, бо я умру”, сказала дівчина. „Я не можу без тебе”. „Кожен може без іншого, і з такими рожевими щоками, як у тебе, так швидко не вмирають”. „Але я умру, бо я не можу без тебе”.

Повз столики проїздили авта і проходили самовпевнені молодики, розгойдуючи стегнами повітря.

„Я вмираю,” сказала дівчина й заплатила за морозиво. „Молоді від цього не вмирають, все загоїть час”. „Для мене не існує часу”. „Так говорять усі в твоєму віці”. „Якщо ти не повернешся, я умру,” сказала дівчина й підвелася з-за столика. На неї глянули два пани, що їли бутерброди з холодним індиком, і провели її поглядом. Вона була гарна й молода, і, власне, було шкода, що коли вона переходила вулицю, то крізь неї вже проїжджали авта. Особові й вантажні авта з причепами, і проходили люди й поліцаї, що керували вуличним рухом.

РИБИ

На прилавку лежали риби. Помаранчові, місяцеподібні з водоростями, замість хвостів, гострі й блискучі, як купа лез, що продавалися поруч для самогубців. Риби важко ворушилися, коли продавець запускав у них руку, заслонивши собою вогке сонце, що висіло з-під маркізи. Біля прилавку стояли дві товсті баби, і між ними плуталася тоненька дівчинка, що намагалася пальцем поторкати рибу. Обидві баби купували камбалу. Для одної баби камбала була вже зважена й згорнена не зовсім правильним трикутником, як найлонова сукня. Вона відсвічувала не риб'ячим, пронизливим блиском луски, а трохи приглушеним сяйвом, як блищать неживі речі, і баба вагалася взяти її з прилавка.

Продавець обслуговував другу бабу. Він зважив камбалу в мископодібній вазі, потім схопив рибу за хвіст і кинув її на газету на прилавок. Газета замокла, і продавець хутко загорнув камбалу, і тільки чути було, як вона хрустить між папером, який дитина пробувала поколупати пальцем. Товста баба накричала на дитину і взяла в руки рибу. Друга товстуха ніяк не могла зважитися взяти свою рибу і не відходила від прилавка. Потім лягла грудьми на мокрий від луски прилавок і заплакала. „Він ще повернеться,” говорив продавець товстій бабі, виловлюючи сіткою з камінного басейну живу рибу й перекидаючи її в другий з чистішою водою. „Він повернеться”. Але баба плакала, поклавши обличчя на луску.

ПРИСТРАСТЬ

Здавалося б, кому заважає мій півень, якого я на мотузку воджу гуляти, так як інші водять нагулювати собак, — так ні ж, хтось постарався побачити, як мій півень на пустирі видмухував сонце, і тепер я мушу тремтіти, щоб мені його якось не пошкодили, бо я вже чув, як м'ясник, де я купую м'ясо, нарікав, що стало занадто рано світати. Мало того, з обсерваторії мені прийшло кілька погрозових листів, нібито я примую свого півня видмухувати нові світила, які знаходяться поза всяким небесним пляном, так начебто справді у всесвіті існують закони, встановлені на землі, але ці листи наполегливо заявляють мені, що я, випускаючи нові світила, заважаю спостерігати небо, і тому, якщо будь-яке лихо з'явиться з космічного простору, що за теперішніх умов дуже легко може скоїтися, то буду винен тільки я, отож через це ліпше, коли я віддам державі свого півня, щоб офіційні чинники вирішили його долю. Така наївність мене просто зворушує, вони думають, що коли я маю півня, який видмухує сонце, то це вже означає, що я маю особливого півня. Вони не знають, що варто мені взяти будь-якого півня, навіть курку, чи найпаршивіше каченя, взагалі першу-ліпшу тварину, хоч я більшу перевагу віддаю птахам, бо світило, видуте з дзьоба, має далеко опуклішу форму, ніж коли його видувають тварини, і потримати кілька днів у себе в помешканні, щоб вони почали видувати сонце. Ті, що нарікають, не розуміють, що мої півні видмухують сонце лише тому, що мені самому незручно в моєму віці і при

моїй посаді займатися цими справами. Крім того, я легко потрапляю в газард, і тому, коли б я сам почав видмухувати сонця, мене навряд чи могли б зупинити, а це мало б для всіх занадто прикрі наслідки, тим часом, коли я переносу свою пристрасть на об'єкт, як у даному випадку на півня, мені далеко легше регулювати свою пристрасть. Але все, що я кажу, зустрічає повне нерозуміння. Всі мої докази, на які я витрачаю стільки часу, не дають жодних наслідків, і я дедалі більше починаю боятися, що коли прийдуть забирати від мене півня, і я, замість сонця, не навчуся видмухувати мильні бульбашки, то коли стануть на мій поріг, щоб раз назавжди навести порядок, я зустріну поліцію з сонцем на вустах.

ЗОСЕРЕДЖЕННЯ

Я не тільки знаю, я маю докази, що якби мені дали зосередитися, я міг би поглядом вирощувати невеликі організми і навіть дрібні тварини, незалежно від того, де я перебуваю, але мені завжди заважають то діти, то знайомі, або раптом жінка вирішує, що я маю приймати гостей, і то саме в ту хвилину, коли я бачу, як уже щось починає рушитися, щоб втілитися. Звичайно, нічого з цих старань так і не виходить, бо в ту мить, коли мене турбують, всі мої творива, позбавлені моєї підтримки, розсипаються, так і лишившись невтленими. І ніхто мені не вірить, що я здатний поглядом вирощувати живі речі. Я ніяк не можу довести своєму оточенню, що якби вони залишили мене самого хоч на годину, поки я сам їх не покличу, вони побачили б те, що їм важко навіть уявити, але вони вважають, що й того, що є на очах, цілком вистачає, і нічого збільшувати світ на ще щось, що треба освоювати, і взагалі було б далеко краще, якби я викинув з голови ці думки й зайнявся чимось більш доцільним. Вони не тямлять, що вся доцільність мого життя саме в тому, щоб зосередитися, бо через мене вони врятували б те, що, можливо, ніколи вдруге не матиме змоги явитися на світ, всі ті творива, які я чую і які спроможні потрясти найзатятіших невір, бо щойно тоді б усі переконалися, що я можу, але навіть моя дружина, помітивши, що я шукаю зосередження, каже: „Може ти підеш погуляти з дітьми,” показуючи цим, що вона не тільки не вірить у мої спроможності вирощувати щось живе, а й взагалі вважає, що такі бажання шкідливо мати. Нещастя моє, що цьому вірить по-справжньому лише ярмарковий amator-фігляр, що

на нашому майдані, де я воджу дітей гуляти, під каруселями показує, як з капелюха витягати хусточки й кроликів. Але такий послідовник лише псує мою репутацію, хто стане вірити фігляреві, і всі мої можливості лишаються й далі невикористаними.

БАЛАКУХИ

том зупинився і так і заляк у повітрі. „Кікімори,” повторив Я вже знав наперед, угледівши їх біля будинку, куди я мав іти платити за помешкання, що то мусять бути вони, хоч я не впізнав їх, і що ліпше повернути назад, бо те, що вони говорили, летіло навколо на всі боки, і вхід був захарашений уламками, але ймовірно вони побачили мене здаля, бо я раптом почув, що мені на пісок переговорили ноги і що я не падаю тільки тому, що мене притисли колони, які відкололися з порталю страхувальної фірми, що в двох кроках від мене розпалась на порох. „Зупиніть їх!” закричав я щосили, „рятуйте мене, веліть їм замовкнути”. Але навколо не було людей, і я тільки почув, як невпинно ходять їхні язички. „Зупиніть же їх,” повторив я, пробуючи пересуватися на руках, щоб хоч розглядіти, як вони виглядають, з думкою, що напевно тоді їх можна буде примусити замовкнути.

Але не виключено, що вони і дійсно від голови до ніг склалися з язика, бо, крім залізобенного муру, який вони переговорили на кубики, не більші від кубиків з моркви, які подають до гарніру, я нічого не побачив. „Я мушу якось цьому запобігти,” подумав я, „адже вони переговорають і землю піді мною,” і ледве встиг податися набік, щоб мене не розтрощила фасада собору, який завалив єдиний провулок, що ним ще можна було вернутися назад. „Це кінець”, подумав я, падаючи туди, де сипалася цегла.

„Ах ви кікімори,” ледве чутно промовив я, чекаючи, коли цегла долетить до моєї голови, але потік цегли рап-

я, відчуваючи, що я в змозі підвестися. „Кікімори,” повторила за мною луна, яка вдарила з вулиці в вулицю по всьому місту. І тоді настала тиша, серед якої я побачив у чистих плетених тюбетейках дві невеличкі бабці, які мені в ноги низько вклонилися й пошепки запитали: „Дорогий сусідо, чи не зробили б ви нам чести випити з нами чашку чаю?”

РИБНИЙ ВИНАХІД

Наскільки з гостями треба бути обережним, я помітив з того, коли мої сусіди пустили чутку, що я живу в акварію-мі, і то тільки тому, що в моєму мешканні стоять скляні ящики з водою, і я, не бажаючи переривати своїх дослідів, приймав гостей, не виходячи з-за полиць, заставлених водою. А наступного дня вже все місто розповідало один одному, що в мене, замість ніг, хвіст, хоч я регулярно ношу до шевця направляти в черевиках підошви й задники, але навіть і він, після того, як у моєму черевикові побачив одну риб'ячу луску, яка потрапила туди, коли я порався біля риби, тепер переконаний, що мої ноги, які він не раз бачив, приміряючи мені черевики, ніщо інше, як туман, який я напускаю людям в очі, і що в дійсності я ходжу на товстому хвості, вкритому риб'ячою лускою.

Звичайно, подібну балаканину ніколи не варто брати до серця, і я, як людина зрівноважена й заклопотана іншими справами, міг би просто ігнорувати такі чутки, якби я не боявся за свій винахід, від якого тепер залежить моє майбутнє. Винахід, щоправда, зроблений, провірений, його вже ніщо не може знедійснити, але він мусить бути ще урядово затверджений, щоб зазнати того широкого розповсюдження, для якого він призначений, а для цього мені треба заглушити всі чутки, що хоч трохи кидатимуть на мене будь-яку підозру. Я ладен усе зробити для свого винаходу. Я намагаюся бути спокійним, пробую навіть частіше виходити на вулицю, хоч мені й так бракує часу. Але я вже згоден і на цю жертву. Я ходжу, щоб люди бачили, що я нічим не відрізняюсь від інших, що я такий, як усі, але як тільки я кого зу-

стріну, я вже здалеку помічаю з виразу обличчя, наскільки мої намагання марні. „Дивись, дивись, як він підробляється під звичайну людину”, перешіптуються вони, і я ніяк не можу позбутися думки, що коли ця дискримінаційна слава, на яку я аж ніяк не заслужив, досягне урядових кіл, там не тільки не затвердять мого винаходу, який має ущасливити людство, а й не стануть зі мною розмовляти, і я буду приречений жити в одному помешканні з моїм творивом — суходільними рибами, що їх я остаточно відучив від води, бож гідність моя не дозволить мені зректись мого винаходу, навіть якщо я мусітиму продавати останню сорочку, щоб якось жити. А це означатиме, що тоді справді єдиним моїм порятунком буде — піти в воду.

КОНІ

Я часто їжджу на конях. Вони приходять під саме моє вікно під хмаросяг, де я живу, і їх спини так високо над землею, що я просто з вікна сідаю на них. Часто я бачу також, як вони йдуть по місту, бо їх постаті жевріють над будинками, так що я здалека легко розпізнаю, куди вони простують. Їх четверо, але можливо, що й п'ятеро, я все якось не маю часу роздивитись їх число, будши надміру захоплений їх виглядом. Вони мені здаються бездоганними, вони всі однакової масти, і єдине, що мені про них відоме, це те, що вони призначені нібито для перегонів, хоч коли я на них їжджу, вони завжди йдуть тільки ходую, знаючи, що я не вмю їздити верхи, і пильнуючи, щоб я не впав або щоб мені не стало боязко. Їх увага до мене настільки всеохопна, що вони виконують мої думки, перш ніж я беруся за віжки. Можливо тому ми ніколи не говоримо. Зрештою віжки ці такі короткі, що за них можна лише триматися, бо на конях нема ні сідел, ні попон, і я їжджу охляп. Коні, на яких я їжджу, не міняються ні влітку, ні взимку. Коли настають морози й бурі, мої коні сильніше, ніж центральне опалення, випромінюють навколо себе широкі сувої тепла, так що в найлютіші морози я їжджу в самій безрукавці. Мої коні люблять здебільшого широкі й порожні вулиці, хоч я бував на них і в завулках, де ледве можна протиснутися шолудивому собаці і де від мороку й білизни, що там сушиться, брук глевкий, і по ньому пересуватися можна, тільки поклавши шматок дошки або каменя під ногу, щоб не загрузнути. Але вони проходять скрізь, навіть не вбираючи в себе боки й крижі, хоч я ніколи не встигаю роздивитися, як це вони роблять. У мене навіть є підозра, що вони, проходячи так непомітно, мусять робити якийсь рух, який, можливо, не ціл-

ком гармоніює з величністю їхньої постави, і тому, щоб мене не вразити, вони роблять це так дискретно, що я не помічаю. Але не виключено також, що я помиляюсь. Можливо також, що це залежить від обставин. Кілька разів, особливо однієї місячної ночі, я зустрів також інших вершників на звичайних конях, які зграєю псів накинулися на моїх коней, пробуючи щелепами обчистити їм м'ясо з костей. Я тоді дуже налякався, бо ті малі коні мали великі щелепи, і я вже бачив, як я сиджу на самих кістяках. Але дивна річ, мої коні навіть не пробували боронитися, ніби на них було залізне м'ясо. Вони тільки повели шкірою, і інші коні з вершниками обсипалися з них і розтали в тумані, так що я більше вже їх ніколи не зустрів. І тоді щойно я побачив на весь зріст моїх коней, як вони йшли грудьми в світанок, і зрозумів, що вороття нема.

РІШЕННЯ

Я не люблю екзотики. Я не люблю ні великих вод, мене ніколи не радує навіть озерце, оскільки я не вмю плавати, ні палаючого сонця, яким так захоплюються на відпустці мої колеги, і все таки кожного разу, як ударять морози, я опиняюся серед безмежної води в малому арабському вітрильнику, такому самому, які сотнями під час монзунних вітрів ходять з Занзібару до Індії й назад, і потім мені коштує стільки неприємностей, зусиль, часу й грошей, щоб добитися назад, що я не наважуюся навіть найближчим друзям відкритися, куди я зникаю. Заки я встигну добратися з іншого кінця світу на свою працю, холоди кінчаються, настає весна, і я мушу пояснювати якимось моему шефові, чому я раптом пропав з праці.

Спочатку я припускав, що все це діється тому, що я не досить тепло вдягаюся, але навіть коли я купив собі „шубу” й вирішив спати під теплими перинами, яких я не терплю, — наслідки лишилися ті ж самі. В повному розпачі я звернувся до господині, благаючи, як тільки на дворі похолодає, прив'язувати мене до ліжка й обкладати грійниками, але що б я не робив, як тільки в двері вдарить перший мороз, я прокидаюся серед моря в човні з нестерпно яскравим вітрилом, що аж ріже очі, під сонцем, яке так палить, що я негайно мушу скидати з себе теплу піжаму, перину й грійники за борт, і весною, коли мені нарешті вдається добратися до міста, де я мешкаю, і з'явитися на працю, мені кожного разу незручно перед колегами, які завжди питають: „Де ви зникаєте під час холоду? У вас такий вигляд, ніби ви подорожували десь на екваторі,” а я тремчу, слухаючи їх доте-

пи, що вони можуть довідатися правду, і тоді я пропав. Хто захоче тримати службовця, який з холодами зникає на вітрильнику десь на екваторі? Адже якщо це вийде на світло денне, ні одна фірма не прийме мене на працю, і я сушу собі голову цим кожної ночі, але жодної розв'язки не надходить.

Раз у розпачі, прокинувшись знову в човні серед безмежної води, я вирішив покласти край такому існуванню і, втішившись, що не вмію плавати, вистрибнув за борт.

Але води, яким щойно не було дна, я ж на власні очі бачив, як чорно піді мною, не досягли мені навіть до колін. Я відчув під ногами м'який жовтий пісок, насичений сонцем, в яке вгрузли мої пальці ніг, і зауважив амеб, які кидали прозорі тіні на піщане дно. Я бродив доти, доки мені не стало мерехтати в очах, але хоч я й заносив ноги в безодню, вище колін вода мені ніде не доходила, і я вирішив нести свою долю, якою вона є.

Я спокійний. Єдине, що коли починаються холоди, я тільки пильно стежу за обличчями моїх колег, бо як тільки я побачу, що вони довідалися, куди я зникаю, опинившись знову на вітрильнику серед безмежного водного простору, я вже ніколи не повернуся назад з тих широт.

ЗМІСТ:

Баштан	5
Простори	6
Тигри	8
Ріка	10
Віддалі	12
Рослини	14
Дресувальник коней	16
Мандрівні вогні	18
Подорожі	19
Жонатий чоловік	21
Географічна мала	23
Леві	25
Злодії	27
Зміна помешкання	29
Вибір	31
Пожежі	32
На пошті	32
В ресторані	35
Риби	36
Пристрасть	37
Зосередження	39
Балакухи	41
Рибний винахід	43
Коні	45
Рішення	47

